

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Том 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2020

УДК 81'37

М 74

Рецензенти:

Леміш Н.Є. доктор філологічних наук, професор
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Толчеева Т.С. доктор філологічних наук, професор
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 5 від 28 травня 2020 р.*)

Колектив авторів:

Аладько Д.О., Деменчук О.В., Калініченко М.М., Кінащук А.В., Кучма Т.В.,
Мізін К.І., Орел І.І., Павлова О.І., Павловська Л.О., Славова Л.Л., Тропіна Н.П.,
Чеберяк А.М.

Мовна концептуалізація ментального простору людини :
М 74 колективна монографія / кол. авт. ; голов. ред. О. Деменчук. Рівне: РДГУ,
2020. 135 с. (Історія та сьогодення філологічної науки ; т. 3).

Linguistic conceptualisation of person's mental space : Collective
work / auth. ; O. Demenchuk (ed.). Rivne: RSUH, 2020. 135 p. (History and
Contemporaneity of Philological Science ; v. 3).

У колективній монографії представлено розвідки, предметом аналізу яких є проблематика мовної реконструкції ментального світу людини. На матеріалі германських та слов'янських мов (англійська, німецька, чеська, польська, болгарська, українська, російська) розглянуто низку актуальних питань, присвячених семантичному моделюванню ментального простору людини, аналізу концептів ментальних ситуацій, вивченню природи функціонування ментальних образів, дослідженню властивостей ментальних категорій.

The collective work deals with the linguistic reconstruction of person's mental world. Based on the Germanic and Slavic languages (English, German, Czech, Polish, Bulgarian, Ukrainian and Russian), the paper focuses on the topical issues related to the semantic modelling of person's mental space, the analysis of mental situation concepts, the study of mental images functioning, the investigation of mental category features.

УДК 81'37

ЗМІСТ

**МЕНТАЛЬНІ КАТЕГОРІЇ
У ВИМІРІ МОВОЗНАВЧИХ ПАРАДИГМ**

Кінащук А.В. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ КАТЕГОРІЙ РАЦІОНАЛЬНОСТІ ТА ІРРАЦІОНАЛЬНОСТІ: ВІД ПОРІВНЯЛЬНО- ІСТОРИЧНОЇ ДО СИНЕРГЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ	6
---	---

Славова Л.Л. ПОНЯТТЯ РОЗУМІННЯ ТА НЕРОЗУМІННЯ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	19
--	----

**МЕНТАЛЬНІ СИТУАЦІЇ
У ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ**

Аладько Д.О. МЕНТАЛЬНО-ЕМОЦІЙНА І ПОВЕДІНКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДИНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ НОМІНАЦІЙ ПОСУДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	28
---	----

Деменчук О.В. МОДЕЛІ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ ЛЕКСИКИ ДЕВІАНТНИХ МЕНТАЛЬНИХ СТАНІВ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)	40
---	----

Кучма Т.В. ВЕРБАЛЬНІ АСОЦІАЦІЇ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ, ПОЛЬСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВ)	55
--	----

Мізін К.І. ОБ'ЄКТИВАЦІЯ СМИСЛІВ ДУРОСТІ У ГАСТРОКОНЦЕПТАХ (НА МАТЕРІАЛІ УСТАЛЕНИХ ПОРІВНЯНЬ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ) ...	63
---	----

Павловська Л.О. АРХЕТИПНІ МІФОЛОГІЧНІ ОБРАЗИ В СЕМАНТИЦІ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ ...	70
--	----

**МЕНТАЛЬНІСТЬ
У НАЦІОНАЛЬНІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ**

Орел І.І. ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В СЕМАНТИЦІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ФОЛЬКЛОРНИМ КОМПОНЕНТОМ	80
---	----

Павлова О.И. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АНГЛИЙСКОГО ТЕРМИНОПОЛЯ «МЕНТАЛЬНОЕ ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА»	92
---	----

Тропина Н.П. ВТОРИЧНЫЕ ПРЕДИКАТЫ МЕНТАЛЬНОСТИ В РУССКОМ ЯЗЫКЕ	102
---	-----

**МЕНТАЛЬНІ МОДЕЛІ
У ВИМІРІ ЛІНГВОДИСКУРСИВНИХ ПРАКТИК**

Чеберяк А.М. МОВНИЙ ПОРТРЕТ Д. ТРАМПА У ЛІНГВО- КОГНІТИВНОМУ ТА КОМУНІКАТИВНОМУ АСПЕКТАХ	113
---	------------

**МЕНТАЛЬНІ ОБРАЗИ
У ПРОСТОРИ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ**

Калініченко М.М. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ОБРАЗ ЛЮДИНИ В ЛІТЕРАТУРІ ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКОГО РОМАНТИЗМУ	126
---	------------

Кучма Т.В.

кандидат філологічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

**ВЕРБАЛЬНІ АСОЦІАЦІЇ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ
МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ
(на матеріалі української, польської та німецької мов)**

Для сучасного мовознавства характерним є дослідження мови у тісному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою та світоглядом. Ефективним методом вивчення мовної свідомості індивіда, його внутрішнього лексикону є асоціативний експеримент, оскільки асоціативні зв'язки інтегрують усі типи словесних і міжсловесних відношень. Теоретичним і практичним аспектам асоціативного експерименту присвячено праці українських і зарубіжних науковців: Н. В. Вдовиченко (Вдовиченко, 2015), О. І. Горошко (Горошко, 2001), О. О. Залевської (Залевская, 2005), І. М. Кобозевої (Кобозева, 1995), І. Е. Подолян (Подолян, 2000), Р. М. Фрумкіної (Фрумкина, 2001), Є. Бартмінського (Bartmiński, 2007) та ін. Проте дослідження вербальних асоціацій і надалі залишається актуальним питанням сучасної лінгвістики.

У своїх працях О. О. Залевська (Залевская, 2005, с. 92) доводить, що у кожного окремого інформанта відбувається актуалізація найбільш вірогідного саме для нього відповідника між словом-стимулом та однією з одиниць глибинного рівня лексикону. Актуалізація зв'язків може залежати не тільки від попереднього мовленнєвого досвіду носія мови, а й від найбільш яскравих і наближених за часом вражень та ситуацій. Дослідниця стверджує, що «умови вільного асоціативного експерименту забезпечують максимально повну картину не обмежених завданням зв'язків між одиницями лексикону» (Залевская, 2005, с. 53).

Реакції, отримані в ході асоціативних експериментів, можна розглядати як специфічний для певної культури і мови асоціативний профіль образів свідомості. Вони інтегрують розумові й чуттєві знання, якими володіє певний етнос (САС, с. 5).

Асоціативний експеримент є надійним джерелом виявлення стереотипів. Під стереотипом (СЗС, с. 332) розуміють спрощений схематизований образ об'єктів або подій, який характеризується значною стійкістю. Стереотип (КСКТ, с. 177) також визначають як стандартну думку про соціальні групи або про окремих індивідів як представників цих груп. Стереотип допомагає людині орієнтуватися в обставинах, які не вимагають від неї аналітичного мислення, індивідуального відповідального рішення. З іншого боку, стереотипи сприяють виникненню й закріпленню упереджень – негативного оцінного ставлення, яке часто не відповідає дійсності (СЗС, с. 332). За твердженням Є. Бартмінського (Bartmiński, 2007, s. 100), національні стереотипи є емоційно маркованими з перевагою неприязні до ближніх сусідів і симпатії до віддалених. Оцінка представників різних етнічних груп визначається загальнокультурною опозицією «свій – чужий», а також пов'язана з дружніми стосунками та конфліктами між цими групами. Конфлікти, за спостереженнями Є. Бартмінського (Bartmiński, 2007, s. 99), особливо сприяють виникненню негативних національних стереотипів.

У вільному асоціативному експерименті взяли участь по 100 інформантів-носіїв української, польської та німецької мов віком від 18 до 30 років. Список слів-стимулів містив понад 70 позицій, проте для аналізу у нашій розвідці було обрано групу номінативних одиниць на позначення професії / роду діяльності та національності.

До вербальних асоціацій, які відображають ментальний простір людини, було віднесено такі, що позначають риси характеру та розумові здібності.

Кожній людині притаманні істотні особливості, які впливають на її діяльність та поведінку. Про одних кажуть, що вони працьовиті, дисципліновані, скромні, чесні, сміливі, колективісти, а про інших – ліниві, хвалькуваті, неорганізовані, честолюбні, самовпевнені, нечесні, егоїсти, боягузи. Ці й подібні риси виявляються настільки яскраво і постійно, що визначають собою типовий різновид особистості, індивідуальний стиль її соціальної поведінки. Такі психологічні особливості особистості називають рисами характеру (Максименко, 2004, с. 388). Серед істотних властивостей людини є її здібності. Здібності – це своєрідні властивості людини, її інтелекту, що виявляються в навчальній, трудовій, особливо науковій та іншій діяльності і є необхідною умовою її успіху (Максименко, 2004, с. 376).

Під час аналізу реакцій асоціативного експерименту традиційно виділяють синтагматичні й парадигматичні асоціації

(Белянин, 2003, с. 131). Синтагматичними називають асоціації, граматичний клас яких відрізняється від граматичного класу слова-стимулу. Парадигматичні асоціації – це реакції того ж граматичного класу, що й слово-стимул.

У ході аналізу вербальних асоціацій було виявлено такі синтагматичні асоціації на позначення рис характеру:

нім. **Rechtsanwalt** «адвокат» < *schlau* «хитрий», *skrupellos* «безсовісний», *kompromisslos* «безкомпромісний», *gerecht* «справедливий»;

нім. **Schauspielerin** «актриса» < *eingebildet* «зарозуміла», *falsch* «фальшива», *unecht* «несправжня», *provokant* «провокаційна»;

укр. **вчитель** < *злий*; нім. **Lehrer** «вчитель» < *streng* «суворий», *hochnäsiger* «зарозумілий», *schlau* «тямущий»;

нім. **Arzt** «лікар» < *verantwortungsvoll* «відповідальний», *weis* «знаючий, обізнаний», *strebsam* «старанний», *helfend* «допомагаючий», *gierig* «жадаючий, жадібний»;

нім. **Seemann** «моряк» < *rauh* «грубий»;

укр. **студент** / нім. **Student** < укр. *лінивий* / нім. *faul*, укр. *старанний* / нім. *fleißig*, укр. **студент** < *веселий*, нім. **Student** «студент» < *schläfrig* «сонний», *schlau* «хитрий, розумний», *überarbeitet* «перевтомлений», пол. **Student** «студент» < *dobry* «хороший», *zdenierwowany* «схвильований, знервований»;

укр. **безробітний** / нім. **Arbeitslose** < укр. *ледачий* / нім. *faul*,

нім. **Maler** «художник» < *kreativ* «творчий».

Риси характеру, які інформанти приписують представникам різних національностей:

укр. **американець** < *вільний, розкутий, нахабний, цікавий, щасливий, доброзичливий*, нім. **Amerikaner** «американець» < *eingebildet* «надто високої думки про себе», *laut* «голосний, шумний», *naiv* «наївний, простодушний»; *prüde* «манірний», *selbstsicher* «самовпевнений»; пол. **Amerikanin** «американець» < *szczęśliwy* «щасливий»;

укр. **англієць** < *галантний, стриманий, витончений, чудний, вихований, консервативний, манірний, пихаті, інтелігентний, суворий, нудний*, нім. **Engländer** «англієць» < *betrunken* «п'яний», *fröhlich* «веселий, радісний», *nachtragend* «злопам'ятний; образливий»; *selbstbezogen* «егоцентричний», *vornehm* «знатний, аристократичний», *traditionsbewusst* «вірний традиціям», *toll* «класний», *schlechter Humor* «поганий гумор»; пол. **Anglik** «англієць»

< *flegmatyczny* «флегматичний», *głupi* «дурний», *rozwlekły* «розтягнений», *sztuczny* «манірний», *wredny* «капосний»;

укр. **італієць** < *балакучий, запальний, емоційний, пристрасний, незрозумілий*, нім. **Italiener** «італієць» < *laut* «гамірливий», *scharf* «різкий», *unorganisiert* «неорганізований»;

укр. **китаєць** < *хитрий*;

укр. **німець** < *грубий, жорсткий, злий, недобрий, нелюб'язний, педантичний, пунктуальний, скупий, стриманий, суворий*, нім. **Deutscher** «німець» < *ernst* «серйозний, строгий», *pünktlich* «пунктуальний», *steif* «манірний, церемонний», *bemüht* «який турбується, непокоїться», *bieder* «чесний, порядний»; *faul* «лінивий», *kleinkariert* «обмежений, дріб'язковий», *kühl* «холодний, стриманий», *starr* «впертий», *unangenehm* «неприємний», *unfreundlich* «недружній, непривітний», *unterschiedlich* «несхожий, відмінний», *verschlossen* «замкнутий», *vielgestaltig* «різноманітний», *vielseitig* «різносторонній», *weinerlich* «плаксивий»; пол. **Niemiec** «німець» < *stanowczy* «рішучий»;

укр. **поляк** < *гордий, добродушний, доброзичливий, наглий, хитрий*; пол. **Polak** «поляк» < *pracowity* «працьовитий», *dobry* «добрий», *biedny* «бідний», *zarozumiały* «зарозумілий», *nerwowo* «нервовий», *głośny* «гамірливий»;

пол. **Turek** «турок» < *natrętny* «нав'язливий, нахабний», *obcy* «чужий»; нім. **Türke** «турок» < *redselig* «балакучий»;

укр. **українець** < *веселий, щирий, вільний*, пол. **Ukrainiec** «українець» < *serdeczny* «сердечний»;

укр. **француз** < *інтелігентний, романтичний*; пол. **Francuz** «француз» < *romantyczny* «романтичний», *przemądrzały* «який мудреє», *zadufany* «зарозумілий»; нім. **Franzose** «француз» < *lebensfroh* «життєрадісний», *liebenswert* «гідний любові», *stilvoll* «стильний», *stolz* «гордий», *arrogant* «гордовитий, пихатий», *rechthaberisch* «незгідливий, упертий», *unfreundlich* «недружній».

Виділено такі синтагматичні асоціації на позначення розумових здібностей:

нім. **Präsident** «президент» < *dumm* «дурний», *inkompetent* «некомпетентний»;

укр. **міністр** < *розумний*; пол. **minister** «міністр» < *głupi* «дурний», *doświadczony* «досвідчений»;

укр. **студент** < *розумний, винахідливий*,

укр. **адвокат** / пол. **adwokat** < укр. *розумний* / пол. *inteligentny*;
укр. **президент** < *інтелігентний*;

укр. **американець** / пол. **Amerykanin** / нім. **Amerikaner** < тупий, дурний / *głupi / dumt*;

укр. **турок** < дурний, нерозумний, тупий;

укр. **француз** < розумний.

Зафіксовано 150 синтагматичних асоціативних реакцій, переважають негативно-зabarвлені реакції – 88 од. (59%), позитивно-зabarвлені – 62 од. (41%).

При аналізі вербальних асоціацій було виявлено такі парадигматичні асоціації на позначення рис характеру людини, їх прояву; у тому числі почуття, відчуття:

пол. **nauczyciel** «учитель» < *odpowiedzialność* «відповідальність», *srogość* «суворість»,

пол. **Student** / нім. **Student** «студент» < *lenstwo / Faulheit* «лінощі»;

укр. **безробітний** < лінощі;

пол. **Amerykanin** «американець» < *natarczywość* «надокучливість», *otwartość* «відкритість, прямота», *pewność siebie* «самовпевненість»;

укр. **ангієць** < вишуканість, стриманість, манірність, пунктуальність, пол. **Anglik** «ангієць» < *spokój* «спокійність», *melancholia* «меланхолія», *powściągliwość* «стриманість», *powaga* «серйозність»; *flegmatyk* «флегматик», *bufon* «буфон»; нім. **Engländer** «ангієць» < *Hooligan* «хуліган»,

укр. **китаєць** < винахідливість; пол. **Chińczyk** «китаєць» < *pracoholik* «трудоголік»;

укр. **німець** < заможність, надійність, пунктуальність, порядок, економія, строгість, точність, чіткість, фетиш, педант, прагматик, якість, неучтво, пол. **Niemiec** «німець» < *porządek* «порядок», *dyscyplina* «дисципліна»; *niezadowolnienie* «незадоволення»; *powaga* «серйозність», *chłód* перен. «байдужість»; *brak gustu* «брак смаку», нім. **Deutscher** «німець» < *Neid* «зazдрість», *ingeschränktes Denken* «обмежене мислення», *Fleiß* «старанність», *Stolz* «гордість», *Nationalbewusstsein* «національна самосвідомість», *Pünktlichkeit* «пунктуальність, точність», *Sauberkeit* «чистота, охайність»; *Steifheit* «вимушеність, манірність»;

укр. **італієць** < пристрасть, жестикуляція, пол. **Włoch** < *kobieciarz* «бабій», *babiarz*, *samiec* «самець»; *temperament* «темперамент», *gadatliwość* «балакучість», нім. **Italiener** < *Verführer* «спокусник, звабник», *Liebhaber* «коханець», *Macho* «мачо», *Verräter* «зрадник»; *Temperament* «темперамент»,

укр. **француз** < *дон жуан* перен. «розпусник»; пол. **Francuz** «француз» < *pamiętność* «пристрасть», *niewierny kochanek* «невірний коханець»;

укр. **поляк** < *бешкетник*; пол. **Polak** «поляк» < *patriotyzm* «патріотизм», *gościnność* «гостинність», *duma* «гордість», *narzekanie* «скарги», *kompleksy* «комплекси», *obibok* «лінюх, нероба», *pijak* «п'яниця»;

укр. **турок** < *відраза*, пол. **Turek** «турок» < *niechlujność* «неохайність», *szaleństwo* «безумство», *głupota* «глупість», *kłamca* «брехун», нім. **Türke** «турок» < *Abneigung* «антипатія, відраза», *Anpassungsschwierigkeiten* «труднощі з умінням пристосовуватися», *Streit* «суперечка, конфлікт»;

пол. **Ukrainiec** «українець» < *zaciętość* «наполегливість», *ciekawość* «допитливість», *chytrość* «хитрість», пол. **Ukrainiec** «українець» < *przyjaźń* «дружба», *sympatia* «симпатія».

Здобуто парадигматичні асоціації на позначення розумових здібностей: пол. **Amerikanin** «американець» < *nieuk, przystojny tępak* «красунчик-тупиця»; укр. **турок** < *недоумок, придурок, дурень*.

Було виявлено 86 парадигматичних асоціативних реакцій, також переважають негативно-забарвлені реакції – 48 од. (56%), позитивно-забарвлені – 38 од. (44%).

У результаті аналізу реакцій українських, польських та німецьких інформантів на запропоновані слова-стимули, було виявлено, що синтагматичні асоціації склали 64 % від загальної кількості реакцій, парадигматичні – 36 %. Дослідження показало, що переважають негативно-забарвлені реакції.

Зафіксовані реакції, які відображають риси характеру, розумові здібності, здобуті на первинне пряме значення номінації соціального статусу людини. Вони є притаманними, пов'язуються з цією номінацією. Це свідчить про те, що носії кожної досліджуваної мови сприймають номінацію в першу чергу як стереотип, схематизований образ.

Реакції, отримані в ході нашого експерименту, показують, що носії української, польської та німецької мов ідентифікують слова-стимули, які позначають соціальний статус людини, за подібним набором ознак. Так, наприклад, американці є відкритими і самовпевненими, англійці – стриманими і флегматичними, італійці – балакучими, китайці – хитрими, німці – грубими і стриманими, турки – балакучими і нав'язливими, українці – веселими, сердечними, французи – романтичними. Адвокат є хитрим,

справедливим; актриса – зарозуміла і несправжня, вчитель – суворий, лікар – відповідальний, моряк – грубий; студент і безробітний – лінивий, художник – творчий.

Визначення, подані у тлумачних словниках, не містять такої інформації. Наприклад, укр. *лікар*, пол. *lekarz*, нім. *Arzt* мають подібні значення: укр. «особа з вищою медичною освітою, яка лікує хворих» / пол. «ten, kto się zajmuje zawodowo leczeniem chorych, ma do tego odpowiednie kwalifikacje i uprawnienia; doktor» / нім. «jemand, der nach Medizinstudium und klinischer Ausbildung die staatliche Zulassung (Approbation) erhalten hat, Kranke zu behandeln».

Словникові статті з визначеннями національної належності зазвичай побудовані за принципом – «той, хто походить з ...» або «людина, яка мешкає в / мешканець ...». Наприклад, укр. *американець (американці)* «населення Сполучених Штатів Америки» / пол. *Amerikanin* «obywatel USA; mieszkaniac Ameryki» / нім. *Amerikaner* «Einwohnerbezeichnung zu Amerika».

Як зазначає М. П. Кочерган (Кочерган, 2006, с. 311), знання семантичних асоціацій, а також символіки слів дозволяє виявити реальне функціонування слова у певному соціумі. Зіставне вивчення асоціацій засвідчує, що близькість національних культур можна оцінити через подібність семантичних асоціацій. Асоціативні зв'язки є важливими й для відтворення мовної картини світу (Кочерган, 2006, с. 313-314).

Вільний асоціативний експеримент, в якому не обмежено процес асоціювання, дозволив дослідити глибинний рівень лексики носія мови, виявити зв'язки, що існують між його одиницями, з'ясувати, що асоціативне значення слова не є тотожним лексичному значенню слова. Здобуті реакції є значно ширшими за діапазоном значень, ніж відомості з тлумачних словників.

Перспективи подальших досліджень полягають у побудові асоціативних полів номінацій соціального статусу людини, що функціонують у художніх творах, засобах масової інформації із подальшим їхнім зіставленням із полями, утвореними за результатами вільного асоціативного експерименту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Белянин, В. П. (2003). *Психолінгвістика: учебник*. Москва: Флинта: Московский психолого-социальный институт.

- Вдовиченко, Н. В. (2015). *Вербалізація морально-етичних концептів в українській мовній картині світу*. (автореф. дис. канд. філол. наук). Одеса: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова.
- Горошко, Е. И. (2001). *Интегративная модель свободного ассоциативного эксперимента*. Харьков, Москва: Издательская группа «РА–Каравелла».
- Залевская, А. А. (2005). *Проблемы организации внутреннего лексикона человека. Психолингвистические проблемы семантики слова*. In *Психолингвистические исследования. Слово. Текст*. Москва: Гнозис.
- Кобозева, И. М. (1995). *Немец, англичанин, француз и русский: выявление стереотипов национальных характеров через анализ коннотаций этнонимов*. In *Вестник МГУ. Филология, 3*.
- Кочерган, М. П. (2006). *Основи зіставного мовознавства: підручник*. Київ: Видавничий центр «Академія».
- Максименко, С. Д. (2004). *Загальна психологія: підручник*. Вінниця: Нова Книга.
- Подолян, І. Е. (2000). *Національна специфіка семантики фітонімів в українській, англійській та німецькій мовах (контрастивний етнопсихолінгвістичний аналіз)* (дис. канд. філол. наук). Київ: КДЛУ.
- Фрумкина, Р. М. (2001). *Психолінгвістика: учебник*. Москва: Издательский центр «Академия».
- Bartmiński, J. (2007). *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- КСКТ: *Краткий словарь когнитивных терминов*. (1996). (сост. Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков и др.). Москва: Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова.
- САС: *Славянский ассоциативный словарь: русский, белорусский, болгарский, украинский*. (2004). Москва: Моск. гос. лингвист. ун-т.
- СЗП: *Современная западная социология: Словарь*. (1990). (сост. Ю. Н. Давыдов и др.). Москва: Политиздат.
- СУМ: *Словник української мови*. (1970–1980). Київ: Наукова думка.
- DUDEN: *Duden Deutsches Universalwörterbuch*. (2006). Mannheim: Duden-Verlag.
- ISJP: *Inny Słownik języka polskiego PWN*. (2000). Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN.

Наукове видання

МОВНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
МЕНТАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Колективна монографія

Історія та сьогодення філологічної науки

Том 3

Academic Edition

LINGUISTIC CONCEPTUALISATION
OF PERSON'S MENTAL SPACE

Collective work

History and Contemporaneity of Philological Science

Volume 3

Формат 60x84¹/₁₆.

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Гарнітура Century Schoolbook.

Ум. др. арк. 7,1. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12

тел.: (0362) 26-48-83

Друк: «ПараГраф+»

м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8

тел.: (0362) 26-49-27